

JU NESBE

LOVCI NA GLAVE

Prevela s norveškog
Jelena Loma

■ Laguna ■

Naslov originala

Jo Nesbø

HODEJEGERNE

Copyright © Jo Nesbe 2008

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

LOVCI NA GLAVE

Prolog

Sudar dva vozila prosta je fizika. Sve je prepušteno slučaju, ali se svaki slučaj može objasniti jednačinom – sila puta vreme jednako je masa puta promena u brzini. Ako su slučajnosti cifre koje pripišemo varijablama, dobijamo jednu jednostavnu, istinitu i nemilosrdnu priču koja nam govori šta se, na primer, desi kada pun šleper, težak dvadeset pet tona, naleti brzinom od osamdeset kilometara na sat na putnički automobil težine 1.800 kilograma koji se kreće istom tom brzinom. Zavisno od slučajnosti, poput tačke udara, kvaliteta karoserije i ugla pod kojim tela stoje jedno u odnosu na drugo, priča može imati čitav niz varijacija, koje pak imaju dva zajednička imenioca: Ishod će biti tragičan, i to ne po šleper.

Neobično je tiho, čujem vetar u krošnjama i uporno žuborenje reke. Ruka mi je oduzeta i visim naglavačke, zaglavljen između čelika i mesa. Sa poda iznad mene kaplje krv i benzin. Poda mnom, na šahovskoj mustri tavanice automobila, leže makazice za nokte, otkinuta ruka, dva mrtva čoveka i jedan otvoren kozmetički neser. U svetu nema lepote, sve je samo

kozmetika. Bela kraljica je slomljena, ja sam ubica, i svi su ovde prestali da dišu. Čak i ja. Stoga ću ubrzo umreti. Sklopiti oči, odustati. Kako je privlačno odustati. Više mi se ne čeka. I zato žurim da ispričam ovu priču, varijaciju, pripovest o uglu pod kojim tela stoje jedno u odnosu na drugo.

Prvi deo

PRVI INTERVJU

Prvo poglavlje

Kandidat

Kandidat je bio prestravljen.

Nosio je odelo iz ekskluzivnog butika *Gunar Eje*: sivo odelo marke *Ermenegildo Zenja*, *Borelijevu* ručno šivenu košulju i kravatu boje burgunca sa sitnim spermatozoidima u dezenu, pretpostavljam da je reč o modelu *Čerutija* 1881. Za cipele sam pak sasvim siguran: ručno šivene, *Feragamo*. Imao sam svojevremeno iste takve.

Hrpa papira preda mnom obavestila me je da kandidat ima diplomu prestižne Poslovne škole u Bergenu i vrlo visoku prosečnu ocenu na njoj, da je odsedeo poslanički mandat kao član Konzervativne partije i četiri godine uspešno vodio norvešku industrijsku kompaniju srednjeg kalibra.

Pa opet, Jeremija Lander bio je prestravljen. Znoj mu se slivao niz gornju usnu.

Podigao je čašu vode koju je moj sekretar spustio na stočić između nas.

„Voleo bih...“, počeh uz osmeh. Ne onaj otvoreni, bezuslovni osmeh kojim putnika namernika pozivamo u topli

dom. Ne taj *neozbiljni* osmeh, već onaj učtivi, napola srdačni osmeh koji, ako je verovati stručnoj literaturi, odaje profesionalnost, objektivnost i stručni pristup intervjuu. Upravo to odsustvo osećanja kandidatu uliva poverenje u onoga ko vodi razgovor. A samim tim će i kandidat – ako je verovati stručnoj literaturi – jasnije i objektivnije odgovarati, uveren da će se svako njegovo glumatanje prozreti, preterivanja razotkriti i taktiziranje kazniti. Međutim, ne osmehujem se ja tako zbog stručne literature. Jebe se meni za stručnu literaturu, to je samo hrpa manjeg ili većeg proseravanja; sve što meni treba jeste Inbodov, Ridov i Baklijev model saslušanja u devet koraka. Ne, ja se ovako osmehujem zato što sam takav: profesionalac i analitičar koji je isključio osećanja. Ja sam lovac na glave. Nije to naročito težak posao. Ali ja sam u njemu najbolji.

„Voleo bih“, ponovih, „da mi sad ispričaš nešto i o svom slobodnom vremenu.“

„Zar to postoji?“ Smeh mu je bio za nijansu kreštaviji nego što bi trebalo da bude. Kad napraviš tako glupu šalu na razgovoru za posao, najgore što možeš učiniti jeste da joj se sam smeješ dok bleneš u sagovornika očekujući nekakvu potvrdu.

„Pa, nadam se da postoji“, rekoh, a njegov smeh pređe u nakašljavanje. „Mislim da će uprava ovog preduzeća ceniti direktora koji vodi uravnotežen život. Treba im čovek koji će istrajati više godina, trkač na duge staze koji zna da raspodeli energiju, a ne neko ko će izgoreti za četiri godine.“

Jeremija Lander klimnu glavom ispijajući još jedan gutljaj vode.

Bio je nekih četrnaest centimetara viši od mene i stariji otprilike tri godine. Znači, trideset osam. Možda premlad za ovaj posao. I sam je to uviđao, zato je uz slepoočnice ofarbao

gotovo neprimetne sede pramenove. Već sam to viđao. Čega se sve nisam nagledao. Viđao sam da kandidati koji se mnogo znoje stave talk u desni džep sakoa pa mi pruže najsuvlju i najbelju ruku na svetu. Landersu se ote zvuk iz grla dok je gutao knedlu. U zapisnik sa intervjuua uneo sam sledeće: MOTIVISAN. USREDSREĐEN NA REŠENJA.

„Živiš, dakle, ovde, u Oslu?“, nastavih.

On klimnu. „Na Šejenu.“

„I oženjen si...“ Listajući papire, napravih nestrpljivu grimasu kojom se kandidati navode da preuzmu inicijativu.

„Kamilom. Deset godina. Imamo dvoje dece, idu u školu.“

„A kako bi opisao taj brak?“, upitah ne dižući pogled sa papira. Počekaoh dve sekunde, pa nastavio jer se za to vreme Jeremija Lander nije sabrao da mi odgovori: „Misliš li da će opstati i nakon što šest godina budeš radio dve trećine dana?“

Tad ga pogledah. Zbunjen pogled sam i očekivao. Bio sam nedosledan. Uravnotežen život naspram zahteva da pruži sve od sebe. To nije išlo zajedno. Trebalo mu je tri sekunde da odgovori, što je bar za sekundu previše: „Pa, nadam se.“

Samouveren, uvežban osmeh. Ipak, nedovoljno uvežban. Ne i za mene. Upotrebio je moje reči od maločas, i to bih mu pribeležio kao plus da mu je cilj bila ironija. Ovako je, nažalost, samo ponovio reči čoveka koga je smatrao nadređenim na statusnoj lestvici. NISKO SAMOPOUZDANJE, pribeležih. Pritom se „nadao“, nije znao, nije izneo nikakvu viziju, nije gledao u kristalnu kuglu, nije utuvio sebi u glavu da vođa mora pre svega odavati utisak vidovnjaka.

NE ZNA DA IMPROVIZUJE. NIJE VIZIONAR.

„Ima li ona posao?“

„Da, u advokatskoj kancelariji u centru.“

„Radi od devet do četiri?“

„Da.“

„A ko ostaje kod kuće kad se deca razbole?“

„Ona. Srećom, Niklas i Anders su retko...“

„Znači, nemate pomoćnicu ili nekog ko je preko dana kod kuće?“

Malo je oklevao kao što kandidati obično čine kad nisu sigurni koji je odgovor najbolji. Ipak, razočaravajuće retko slažu. Jeremija Lander odmahnu glavom.

„Čini mi se da si u dobroj kondiciji, Landere?“

„Da, redovno treniram.“

Sad više nije oklevao. Svi znaju da kompanije za vodeće položaje traže ljude koji neće podleći srčanom udarom čim prvi put zagusti.

„Trčiš možda maraton?“

„Baš tako. Cela porodica voli prirodu. Imamo vikendicu na Nurefjelu.“

„Jasno. I psa, zar ne?“

Jeremija odmahnu glavom.

„Što? Da nije neko alergičan na dlaku?“

Žustro odmahivanje glavom. Pribeležih: NEMA SMISLA ZA HUMOR.

Potom, zavaljen u stolicu, sklopivih vrhove prstiju, što je svakako naglašeno nadmen gest. Šta ću – takav sam. „Landere, koliko vredi tvoj ugled? I kako si ga zadobio?“

Mršteći već znojavo čelo, on pokuša da shvati pitanje. Naposletku se predade:

„Kako to misliš?“

Uzdahnuo sam kao da sam pitao najprostiju stvar, pa pogledah oko sebe tobož tražeći dotad neiskorišćenu pedagošku alegoriju. Našao sam je, kao i uvek, na zidu kancelarije.

„Voliš li slikarstvo, Landere?“

„Onako, više moja žena.“

„E, i moja. Vidiš li ovu sliku na zidu?“ Pokazah mu *Sara gets undressed*,* površinu od lateksa visoku preko dva metra na kojoj je žena u zelenoj košulji, ukrštenih ruku, svlačila crveni džemper preko glave. „Žena mi ju je poklonila. Slikar se zove Džulijan Opi, a slika je procenjena na četvrt miliona kruna. Imaš li ti tako vrednih slika?“

„Zapravo, imam.“

„Svaka čast. Hoćeš da ti kažem koliko ova moja stvarno vredi?“

„Reci.“

„Da, kazaću ti. Sastoji se iz nekoliko poteza, glava joj je običan krug, nula bez lica, a boje su jednolične i bez teksture. Osim toga, kompjuterski je urađena i može se odštampati jednim klikom miša u milion primeraka.“

„Svašta.“

„Jedino – i, ponavljam, jedino – što ovu sliku čini vrednom četvrt miliona jeste umetnikov ugled. Dobra reputacija, uverenost tržišta da je on genijalan. Jer nije lako tačno i sa potpunom sigurnošću utvrditi šta umetnika čini genijalnim. Isto važi i za direktore, Landere.“

„Shvatam. Ugled – uverenje u njegovu sposobnost.“

NIJE BUDALA, pribeležih.

„Baš tako“, nastavih. „Sve se vrti oko ugleda. Ne samo plata pojedinca već i vrednost čitave kompanije na berzi. Kakvo ti to umetničko delo imaš, i na koliko je ono procenjeno?“

„Jednu Munkovu litografiju. Broš. Ne znam tačno cenu...“

Nestrpljivo odmahnuh rukom.

* Engl.: Sara se skida. (Prim. prev.)

„Kad je poslednji put izašla na aukciju, dostigla je cenu od trista pedeset hiljada“, reče on.

„A kako čuvate tu skupocenost od lopova?“

„Postavili smo dobar alarmni sistem“, odgovori Lander. „Obezbeđuje nas *Tripolis* – kao i sve naše susede.“

„Dobri su, mada malo skuplji. I ja sam ih unajmio“, rekoh. „Izađe me oko osam hiljada godišnje. Ali koliko si uložio u obezbeđivanje sopstvenog ugleda?“

„Kako to misliš?“

„Dvadeset hiljada, deset? Ili još manje?“

On slegnu ramenima.

„Ni prebijene pare“, zaključih. „Tvoje su biografija i karijera deset puta vredniji od one slike, i to na godišnjem nivou. Pa opet, nisi unajmio nikakvo obezbeđenje da ih sačuva. Ne misliš da je to neophodno. Veruješ da će rezultati koje postigneš na čelu kompanije govoriti sami za sebe. Nije li tako?“

Lander očuta.

„Pa“, nagnuh se ka njemu i počeh nešto tišim glasom kao da ću mu sad poveriti nekakvu tajnu. „Ne ide to tako. Rezultati su kao ova Opijeva slika – nekoliko crtica i bezličnih nula. Slike ne znače ništa, sve je u ugledu. A to je ono što ti mi ovde nudimo.“

„Danas si došao kod nas kao jedan od šest dobrih kandidata za čelni položaj u kompaniji. Ne verujem da ćeš pobediti – nemaš ti ugled za ovaj posao.“

Lander zausti da se pobuni, ali ne dade glasa od sebe. Ja se uz škripu stolice zavalih na visok naslon.

„Pobogu, čoveče, ti si došao da *tražiš* ovaj posao! A trebalo je da platiš nekom ko će nam te preporučiti i posle, kad te pozovemo, da se praviš da nemaš pojma o čemu je reč. Ljude

za takav položaj treba *mi* da lovimo, a ne da nam se sami serviraju na tacni.“

Primitih da sam postigao ono što sam želeo. Prilično se potresao. Nije ovo bio običan intervju za posao, nije ovo Kite, DISK ili neka treća glupa i beskorisna šema za intervju koju su sastavili manje ili više nesposobni psiholozi i specijalisti za *human resource*, koji nemaju veze sa životom. Opet mu se obratih onim poverljivim tonom.

„Nadam se da ti se žena neće previše razočarati kada joj budeš rekao da nisi dobio posao iz snova. Da ti je karijera i ove godine u ćorsokaku. Baš kao i prošle...“

On se trgnu u stolici. Pun pogodak – naravno. Jer u akciji je Rodžer Braun, trenutno najveća zvezda na tržištu zapošljavanja.

„Prošle... godine?“

„Pa nije li tako? Konkurisao si za mesto šefa u *Denji*. Majonez i jetrene paštete, zar ne?“

„Mislio sam da su to poverljive informacije“, kiselo će Jeremija Lander.

„Pa i jesu, ali je moj posao da to pratim uz sve raspoložive metode. Glupo je tražiti poslove i ne dobijati ih, naročito u tvojoj situaciji, Landere.“

„Mojoj situaciji?“

„Iz svih ovih papira, postignutih rezultata, testova i ličnog utiska koji sam sad stekao o tebi mogu reći da imaš šta je potrebno. Nedostaje ti samo ugled. A temen kameljac ugleda je nedostupnost, ekskluzivnost. To podrivaš ako kopaš rukama i nogama za posao. Ne treba da tražiš izazove, već jedan izazov. Jedan jedini posao. I on treba sâm da ti se ponudi na srebrnoj tacni.“

„Zar?“, upita Lander pokušavši da ponovi onaj samouvereni osmeh. Ovog puta mu nije pošlo za rukom.

„Hoću da budeš kod nas u rezervi. Nemoj se više javljati na konkurse. Nemoj prihvatati naizgled primamljive ponude drugih agenata za zapošljavanje. Drži se nas, budi nedostupan. Pusti nas da ti izgradimo ugled, i da ga čuvamo. Pusti nas da mi za njega budemo ono što je tebi *Tripolis* za kuću. U roku od dve godine doći ćeš ženi sa daleko boljim poslom od ovog za koji si se sad javio. Obećavam.“

Jeremija Lander pogladi palcem i kažiprstom brižljivo izbrišanu vilicu. „Hm. To nije baš ono što sam planirao.“

Poraz ga je malo umirio. Nagnuo sam se ka njemu, raširenih ruku, s dlanovima naviše, nastojeći da mu uhvatim pogled. Istraživanja pokazuju da govor tela čini čak sedamdeset osam, a ono što pričaš tek osam posto prvog utiska prilikom intervjua za posao. Ostatak su odeća, miris ispod pazuha, dah i ono što ti visi na zidu. U ovom trenutku odisao sam otvorenošću i poverenjem. Konačno sam ga pozvao u topli dom.

„Slušaj me, Landere. Sutra dolaze direktor i šef finansija kod naših klijenata. Voleo bih da upoznaju i tebe. Odgovara li ti u podne?“

„Sasvim“, reče, čak se i ne pretvarajući da proverava u kalendaru. Najednom mi se još više dopao.

„Hoću da ih saslušam i da potom ljubazno predociš kako više nisi zainteresovan, da posao nije onaj izazov koji si ti tražio i da im poželiš sreću u daljem lovu.“

Jeremija Lander nagnu glavu u stranu. „Nije li malo neozbiljno odustati usred priče?“

„Nije neozbiljno, već ambiciozno“, rekoh. „Videće u tebi nekoga ko drži do sebe. Nekog čije usluge nisu tek tako dostupne. A to je tek početak priče o...“

„...ugledu?“, on će uz osmeh.

„O ugledu. Jesmo li se dogovorili?“

„U roku od dve godine.“

„To ti garantujem.“

„A kako mi to možeš garantovati?“

Pribeležih. LAKO SE VRAĆA U OFANZIVU.

„Zato što ću te ja predložiti za posao o kakvom smo pričali.“

„Pa šta? Kao da ti odlučuješ o tome.“

Zaškiljio sam. Žena mi kaže da je tad podsećam na lenjog lava, sitog vladara. Sviđa mi se to poređenje.

„Landere, šta ja predložim, to klijent i odluči.“

„Kako to misliš?“

„Isto kao što ti više nikad nećeš konkurisati za posao i biti odbijen, tako ni ja nikad nisam dao predlog koji su klijenti odbili.“

„Zaista? Nikad?“

„Ne da se iko seća. Ako nisam stoprocentno siguran da će me klijent poslušati, onda nikog i ne preporučujem, već prepustim zadatak konkurentskoj firmi. Čak i kad imam tri sjajna kandidata i izvesnost od devedeset posto.“

„A što tako?“

„Odgovor počinje na *u*, i cela se moja karijera zasniva na njemu.“

Lander odmahnu glavom kroz smeh. „Kažu za tebe da si opasan, Braune. Sad mi je jasno zašto.“

Pridigoh se uz osmeh. „A sad predlažem da odeš kući i objasniš ženici da ćeš odbiti ovaj posao jer ciljaš na više od njega. Verujem da će uslediti prijatno veče.“

„Braune, zašto bi ti to meni činio?“

„Zato što će nam poslodavac isplatiti trećinu bruto iznosa tvoje godišnje zarade. Znaš li da je Rembrant išao na aukcije da podigne cenu sopstvenim slikama? Što bih te prodao

za dva miliona godišnje kad mogu, uz samo malo rada na ugledu, za pet? Sve što tražimo zauzvrat jeste da nam budeš veran. Dogovoreno?“ Pružih mu ruku.

On je pohlepno zgrabi. „Čini mi se da je ovo bio plodan razgovor, Braune.“

„Slažem se“, rekoh, podsećajući se da ga uputim u veštinu rukovanja pre nego što se sretne s klijentima.

Ferdinand ulete u kancelariju čim je Jeremija Lander izašao.

„Uf“, odmahnu on rukom praveći grimasu. „*Eau de camouflage*.“

Klimnuo sam glavom i otvorio prozor da provetrim. Ferdinand je hteo reći da je kandidat preterao sa parfemom da prikrije znoj od nervoze, na koji kancelarije u našoj branši često zamiršu.

„Ali, dobro, bar koristi klajv kristijan“, dodao sam. „Kupila mu žena. Baš kao i odelo, cipele, košulju i kravatu. A njena je ideja i da ofarba zaliske u sedo.“

„Otkud ti sve to?“ Ferdinand sede u Landerovu fotelju, ali osetivši da je ona još topla od tuđe zadnjice, ubrzo poskoči sa zgađenim izrazom lica.

„Prebledeo je kao krpa kad sam odigrao na kartu žene“, objasnih. „Rekao sam mu kako će mu se žena razočarati kad čuje da nije dobio posao.“

„Na kartu žene... Gde li samo skupljaš sve te izraze, Rodžere?“ Ferdinand se premestio u drugu fotelju, podigao noge na stočić, pristojnu kopiju Nogučijevog salonskog stočića, pa zgrabio jednu pomorandžu i stao da je ljušti lansirajući pri tome gotovo neprimetan žuti mlaz na svoju pedantno opeglanu košulju. Ferdinand je bio izvanredno aljkav za

jednog homoseksualca. I izvanredno homoseksualan za jednog lovca na glave.

„Inbod, Rid i Bakli“, odgovorih.

„To mi svaki put kažeš“, Ferdinand će. „Ali šta je to tačno? Je l' to bolje od Kitea?“

Nasmejah se. „To ti je FBI-jev model saslušanja u devet koraka, Ferdinande. To ti je mitraljez u svetu prački, oružje koje čisti sve pred sobom, ne uzima zarobljenike, već daje brze i pouzdane rezultate.“

„A kakvi su to tačno rezultati, Rodžere?“

Znao sam šta Ferdinand hoće, ali mi to nije smetalo. Hteo je da otkrije moju prednost, šta je mene činilo najboljim, a njega – zasad – nije. I pružio sam mu potrebno znanje. Jer takva su pravila: znanje se deli. A i zato što sam ubeđen da nikad neće biti bolji od mene, pošto će zauvek ići unaokolo u košuljama koje zaudaraju na citruse i pitati se postoji li model, metoda, tajna bolja od njegove.

„Potčinjavanje“, odgovorih mu. „Priznanje. Istina. Zasni-va se na krajnje jednostavnim principima.“

„Kao, na primer?“

„Kao, na primer, da osumnjičenog ispitaš o porodici.“

„Pih“, Ferdinand će, „pa to i ja radim. Osete se sigurnije kada ih pustiš da pričaju o nečem poznatom, bliskom. A uz to se i otvore.“

„Upravo tako. Ali, osim toga, i tebi omogućava da im utvrdiš slabe tačke – Ahilove pete – koje možeš iskoristiti kasnije tokom saslušanja.“

„Čoveče, kakvi su ti to izrazi?“

„Kasnije tokom saslušanja, kad dođete do gadnih pitanja, događaja, do ubistva za koje ga sumnjičiš, onoga zbog čega se on oseća usamljeno, napušteno od svih, onoga zbog čega želi

da se sakrije, e, tad se postaraš da postaviš papirne maramice na sto, tik izvan domašaja osumnjičenog.“

„Ali zašto?“

„Zato što je saslušanje dostiglo prirodni krešendo i vreme je da odigraš na kartu osećanja. Pitaš ga šta će mu deca misliti kad čuju da im je otac ubica. A onda, kad mu suze navru, pružiš mu one maramice. Bićeš onaj ko razume, ko će mu pomoći, kome se može poveriti šta ga muči, kome će ispričati sve o tom glupom, glupom ubistvu što se, eto, desilo takoreći samo od sebe.“

„Kakvo ubistvo? Sad više stvarno ne kapiram o čemu ti to. Pa mi ovde zapošljavamo ljude, zar ne? Ne pokušavamo da ih osudimo za ubistvo.“

„E pa, vidiš, ja pokušavam“, rekoh uzimajući sako sa naslona stolice. „I zato sam najbolji lovac na glave u gradu. Inače, imaš intervju sa Landerom i klijentima sutra u podne.“

„Ja?“

Izašavši iz kancelarije, krenuh sa Ferdinandom za petama niz hodnik duž dvadeset petoro kancelarijskih vrata u *Alfi*, agenciji za zapošljavanje srednje veličine, koja preživljava već petnaest godina sa godišnjom zaradom između petnaest i dvadeset miliona, koji pak, kad se oduzme izuzetno skroman bonus za najbolje agente, odlaze u džep vlasniku iz Stokholma.

„*Piece of cake*.* Imaš sve podatke u dosijeu. U redu?“

„U redu“, ponovi Ferdinand. „Pod jednim uslovom.“

„Kakvim uslovom? Pa ja tebi činim uslugu.“

„Onaj vernisaž kod tvoje žene u galeriji...“

„Šta s njim?“

* Engl.: Prosto kao pasulj. (Prim. prev.)

„Mogu li da dođem?“

„Jesi li pozvan?“

„Upravo tako – jesam li?“

„Nisi.“

Ferdinand naglo zastade i ja ga izgubih iz vidokruga. Produžih dalje znajući da stoji nasred hodnika oklembesjenih ruku i razmišlja kako će i ovog puta propustiti da nazdravi šampanjcem gradskom džet-setu, da će mu opet izmaći glamur koji je pratio sve Dijanine vernisaže i da će ga zaobići svi oni mogući kandidati za posao, krevet i druge grešne odnose. Mučenik.

„Rodžere?“, obrati mi se devojče za recepcijom. „Imao si dva poziva. Jedan...“

„Kasnije, Oda“, odvratih ne zastajući. „Vraćam se za četrdeset pet minuta. Ne primaj poruke.“

„Ali...“

„Ako je važno, zvaće ponovo.“

Lepuška je, ali ima još dosta da nauči. Oda... ili beše Ida?